

מסורת הש"ס

(א) שנת 56. ע"ש בפרש"י
ועינינו נו: עולה סב. קדישין לג.
פא: מנחם ס: עטרתיו ס:
מנחם לה: מולין (א, ב) שנת י.
(ו) חסאף (ר' יוסף, ג) ונדרים
ז. שנת י. (ד) לעיל (א, ב).
(ז) ופ' מוס' פסחים ק"ה. ד"ה
סמון וכו' שני עטמים שנקרא
תפלת המנחה (י) ופ' תע"ז לקמן
מ. ד"ה ופ' (א, ב) י"א ל"ג.
(ח) לעיל דף ט: דף כ"ה.
(ט) חגיגה דף ט' (י) (לעיל כ"ה).
(י) ופ' (א, ב) לקמן מ.
(י"א) מנחם (א, ב) ופ' (א, ב) יומא
פ: ד"ה והלמנו ומוס' חגיגה ט:
ד"ה א"ל.

תורה אור השלם

1. ויקרא אלהים לאור יום
ולחשך קרא לילה ויהי ערב
ויהי בקר יום אחד.

2. משנת לא יוכל לקמן
והקשר לו יוכל להקנות:
קולת א טו

הנהגות הב"ח

(א) רש"י ד"ה למוקין וכו'
מקדימין להתפלל ואחר
הנץ החמה וכו' (פ: ט) (תוס'
ד"ה תפלה וכו' משליח מנחה
דאיה נאלף מש:)

מוסף תוספות

א. בתוס' ר"ש כהנא, ולא
בשאר ספרים, אבל בחומשין
שלנו שאין ששויין בליון
צ"ע אם צריך להחמיר
ומסתבר שאין צורך. ב. בתוס'
ר"ש, הוסיף, או שרא
המיינה בפ"ק דשבת א'
מטרחי ל' וכן עלה
על מטה דירושלמי דאין
מטרחים אותו שירד.

מוסף רש"י

לאו אדעתא. לא היינו זמין,
וכמו פירושו לא סבילי לי בשבת
(זח). א"ל שגב היינו (מנחת
לח). הדרן עלך מי שמת
ותיקין. אנשים עטים ומתכבד
מלוה (רש"י ט:). שנמנו חבריו
לדבר מצוה. שאלו לו לא
עמנו ולא ה' ה' מלא ששק
עמנו מחלום מנין, לא יוכל
למנוט עוד כחלום מנין, שכבר
עש' את המלוה (חגיגה ט:).

רבינו חננאל

כמה ירחיק מן וכן הצוה
ד' אמות. ואסוקנה הא דתנן
צריך להרחיק ממי המשרה
וממים הורעין ד' אמות, ה"מ
לאחריו אבל לפניו מלא
עיניו, וכן בצוה קב"ש
וכן בתפלה. כי קא מיבעיא
ליה לרבינא למיקם עליה
לצילוי בניה אמר. הני בני כסאי
לא. פ"י, דבית הכסא חדש
שאינו בו צוה מתפלל אדם
כנגדו במקום שהומיני לבית
הכסא, אבל להכנס בחור
להתפלל אמר. הני בני כסאי
דפרסאי אע"ג דאית בהו
צוה כסותינן דמי. פ"י,
בורח חפזים בקורת ה'ם,
ופיהם סתום כמין קמור מורד
שהצוה מתגלגלת בהן, אלו
דאי כסותות חשבות דאין
הצוה נראית בתוכם. מחנין:
זכ שראה קרי ונדה שפלת
שכבת זרע שתי יושבין
בטומאה חמורה וארבע טומאה
קלה, והמשמשת שראתה נדה
יושבת בטומאה קלה צריך
שביליה קרי ונדה שפלת
חני' ר' חייא בעל קרי שראה
זנוב צריך שביליה קרי ונדה
פוסט. וקיי"ל כרבנן דמצטרכי
שביליה בטומאה קלה, ואע"ג
בטומאה חמורה השתא אינו
עולה לטהרה, אפי' הכי מצוה

אקמטרא. ארגו של ספרים וצמניה
תרגם יונתן ובגני צדומים (יחזקאל כ) אלמין דזהירין מתחין
בקמטריין וכן לאשר על המלמחה (מלכים ב') לדעל קמטרא:
כלי צמור כלי דמי. דהא גלימא
עשרה. ואם לאו לא ישמש:
לדוכסיה. במקום מנחה: לאו
דפסא. לא נתמי לצי: כנגד ציט
הכסא. צמחוק ארבע אמות: דלויס
זה נואה. שפניו ארסה: כיוס המרחץ.
אסור להרהר צו: דפרסאי. צמפירה
היו ופיהם צמחוק מן הגומא והוא
צמפיוע והרעי מתגלגל ונפול לגומא:
מתני' וז שראה קרי. אע"פ
שטמא טומאת שצנה משום יצבה
ואין צבילה זו מטהרתו אפי' לרץ
צבילה לדברי תורה כתקנת עורא
משום קרי וכן נדה אם צאה להתפלל
י"ח: **שפלתה שצנה ורע.** הרי היא
כצעל קרי כדאשכחן צמיי שגלת
ימיס אל תגשו אל אשה (שמות יט)
לפי ששכנת זרע מטמא צפליטמו
כל שגלה ולאחר מנחן כזר הסריח
צבופה ואין ראוי עוד להרעי ליהות
עוד ולד נולד הימנה וי"פ נדה
שפלתה עמה התשמיש שצמשה
אחמול קודם שראתה: ורבי יהודה
פוסט. קא סלקא דעתך השמא
הואיל ועומאת יצבה קודמת והרי
הוא טמא טומאה חמורה ואינו
אסורו צדרי תורה כדאמרין
צפרקין^א הוצים והמלוהים מותרים
מו לא אחיט עומאת קרי דקילא
ואסרה ליה: **גב' לאו צר צבילה**
הוא. לדברי תורה ואע"פ שטומאתו
חמורה ומו לא אחי קרי ומצריך ליה:

הדרן עלך מי שמתו

תפלת השחר: עד הערב. עד חשכה: עד פלג המנחה.
בגמרא מפרש לה: **אין לה קצו.**
כל הלילה זמנה. ובגמרא^א מפרש מאי
לשון אין לה קצו:
גב' מלוכה. של קריאת שמע:
לוסיקין. המקדימין למזות
ומחזרים לעשות דבר צומנו ומזמות
מקדימין^ב לאחר מכן החמה להתפלל
וכי מן צמתי^ג למאחוריה שלא יאחר
יותר מחלות שמס ואילן עבר
הזמן: וכולי עלמא. שאר המתפללין
המאחרין עד חלות יבולין לאחר
ותו לא: **צמנחה.** היינו אחר
חלות: **אם סימלי לומר.** כלומר
אם תשיצני צמלתי ממה שאמרנו
טעה ולא התפלל ערצית וכו': **ויאין**
דעבר יומו צטל קרצנו. ואינו
מקריצו ציוס אחר אם זמנו קצו
כגון מוספס^ד של כל יום יום:
מנדיל

מי שמתו פרק שלישי ברכות

כו.

ספר תורה עושה לו מחיצה. ודוקא ספר תורה וגם צמומשים^א
יש להחמיר כמו צמפר תורה אצל צמאר ספרים דיין
צכסוי צעלמא: **הדרן עלך מי שמתו**
תפלת השחר עד חצות וכו' תפלת המנחה עד הערב.

וא"ת אמאי לא קמני גבי תפלת
המנחה כל היום כמו גבי תפלת
המוספין וי"ל דזמן מוספין הוא כל
היום אפילו משחרית שחרי קרצנות
יכול להקריב מיד אחר חממדי
א"כ גם תפלת מוספין יכול להתפלל
מיד מן הצקר מה שאין כן צמנחה
(א) אלא משש שעות וממלה וסכי נמי
צפ"ק דע"ג (ד' ד') לא ליצלי איניש
לחולא דמוספין צתלת שעי קמיינתא
צריש שחא ציחיד כו' אלמא צולא
ימות השנה יכול להתפלל וסכי
מקדים תפלת המנחה לתפלת
המוספין משום שהיא תדירה צכל
יוס אע"פ שתפלת מוספין קודמת:
מעה ולא התפלל ערבית מתפלל
בשחרית שתיים. וא"ת

והאמר רב לקמן (ד' ט:): תפלת
ערצית רשות וקיי"ל כותיה צאיסורי
ועוד קשה דלמיר לקמן (ד' ז'): טעה
ולא תפלל יעלה ויצוא צבילה אין
מחזירים אותו משום דאין מקדשין
את החדש צבילה ולמה ליה האי
טעמא מיפוק ליה דתפלת ערצית
רשות וי"ל ה' דלמירין דתפלת
ערצית רשות היינו לגבי מזוה
אחרת והיא עוצרת: דלא למירין
דמזה תפלת ערצית מפניה אלא
לחנם אין לו צבילה^א ומיזה אם
איחר עד המנחה נראה דעבר זמנו
צטל קרצנו כיון ששהה כל כך ולאחר
צ' תפלות לא מצינו שתיקנו צמכמים
לחזור ולהתפלל אם שכת ואפילו
תפלה אחת אם צטל צמזיד לא יוכל
לקמן ובקמין קרי ליה מעוות לא
יכול למקון:

איבעיא להו מעה ולא התפלל
תפלת מנחה כו'. לא
צעי אם טעה ולא התפלל תפלת
מוסף דהא דחאי אינו מתפלל צערצית
דהא"ל יקרא את הקרצנות וכבר
עבר זמן מוסף וגם לא תיקנו
שצו צרכות של מוסף אלא משום
ושלמה פריס שפתינו וצוה דחאי
עבר זמנו צטל קרצנו אלא
שאר תפלות דרחמי מינכו ולואי
שיתפלל אדם כל היום כולו ואין
כאן עבר זמנו צתפלה אחרת:
טעה

הדרן עלך מי שמתו

תפלת השחר עד חצות ר' יהודה אומר
עד ד' שעות תפלת^א **המנחה עד**
הערב רבי יהודה אומר עד פלג המנחה
תפלת הערב אין לה קבע^ב ושל מוספים כל היום^ג (ר' יהודה אומר עד
'שעות): **גב' רמינהו מצותה עם הנץ החמה כדי שישמוך גאולה**
לתפלה ונמצא מתפלל ביום כי תניא ההיא לותיקין^ד **דא"ר יוחנן ותיקין היו**
גומרים אותה עם הנץ החמה וכ"ע עד חצות ותו לא והאמר רב מרי בריה דרב
מתפלל במנחה שתיים כולי יומא וצוה יחבי ליה שכר תפלה בזמנה מכאן ואילך^ה **שכר**
תפלה יחבי ליה שכר תפלה בזמנה לא יחבי ליה איבעיא להו טעה ולא התפלל מנחה מהו שיתפלל
ערבית ב' את"ל טעה ולא התפלל ערבית מתפלל שחרית ב' משום דחד יומא הוא דכתיב ויהי ערב
ויהי בקר יום אחד אבל הכא תפלה במקום קרבן היא וכיון דעבר יומו בטל קרבנו או דילמא כיון דצלוותא
רחמי היא כל אימת דבעי מצלי ואזיל ת"ש דאמר רב הונא בר יהודה א"ר יצחק א"ר יוחנן טעה ולא
התפלל מנחה מתפלל ערבית ב' ואין בזה משום דעבר יומו בטל קרבנו מיתבי^ו **מעוות**^ז **לא יוכל לתקון**
וחסרון לא יוכל להמנות^ח **מעוות לא יוכל לתקון זה שבטל ק"ש של ערבית וק"ש של שחרית או תפלה של**
ערבית או תפלה של שחרית וחסרון לא יוכל להמנות זה שנמנו חבריו לדבר מצוה ולא נמנה עמהם א"ר
יצחק א"ר יוחנן הכא במאי עסקין^ט **שבטל צמזיד אמר רב אישי דיקא נמי דקתני בטל ולא קתני מעה ש"מ:**
תנו

לחמדים, הילכך מחלקים לשני תהמדים היום כולו, עד חצות לחמדי של שחרית, ומחצות ועד הערב לחמדי של בין הערבים, והתפלה
כנגד תהמדין. ור' יהודה דייק דהא קרא את הכבש אחד תעשה בבקר, ומפי' לו מן התורה דעד ארבע שעות הוא בקר, כמו שהוא
לענין זמן, וסבר הכשר תהמדי עד ארבע שעות ביום מעת הנץ החמה עד סוף הקרבן, ומאחר כן אסור שכבר עבר הקרבן, נמצא הכשר
לחמדי של שחר מעת שחיתו עד סוף הקרבן ד' שעות ועוד. ומצאנו מצות תמיד של בין הערבים מצינו צלילי ערב, והוא מצינו חצי
שעה שביעית ביום, וסבר ר' יהודה ההוא אמה שנים ליום עולה תמיד, מנחת תמיד של שחר ד' שעות ועוד, כך דלכתיב תמיד של בין
הערבים ד' שעות תמיד ביום, ומאחר כן אסור. וזה שכבר שנים ליום עולה תמיד, למעט הקרבן בערב. הילכך כן דלכתיב תמיד של בין
עד י"א שעה חסר רביעי שהוא משעת שחיתו עד סוף הכשר הקרבן כמו שפירשונו למעלה, ומי"א שעות חסר רביעי אסור שכבר עבר
זמנו וכלהו חשיב, גם תפלת המנחה מצוה כמצות תהמדי, ומעת שכבר זמן תהמדי הוא עבר וימא בטל קרבנו, גם התפלה כיוצא בו.
ור' יהודה והורבן מן החכמים שהיו מתפללין תפלת המנחה בעתה בן מנחה גדולה ובין מנחת קטנה, ומי"א שעות חסר רביעי היו

עין משפט נר מצוה

קבא א [נטו"ע א"ח ס' מ
ספי' ז' ר"ק ר' קמ' ו
וידר' א' רבנן קמ' מ]
ב מיי' פיי' מטה' קיט הלכה ז
טו"ע א"ח סמון ר'מ ספי' ו
[ויד' טז]:

קבו ג מיי' פיי' מטה' ק"ש
ה' מ' טו"ע א"ח ס' מ
טע ספי' א':

ד [נמי' פיי' מטה' תפלה ה'
ח טו"ע א"ח ס' מ' טפי' כו':
קבו ה מיי' פיי' מטה' ק"ש
ג' מ' מנח עמון יח

טו"ע א"ח סמון פ' ספי' א':
קבא ו מיי' ש' הלכה ג
טו"ע א"ח ס' מ' טפי' ג:

קבא ז טו"ע א"ח ס' מ' טפי' ד':
קל ח מיי' פיי' מטה' ק"ש
הלכה ח ופ"ד מטה' תפלה
ה' (מנח עמון יח טור א"ח

ס' מ):

א ט' מיי' פיי' מטה' תפלה
ה' הלכה א' מנח עמון יח
טו"ע א"ח ס' מ' טפי' א':
ב כ מיי' ש' הלכה ט' מנח

טו"ע א"ח ס' מ' טפי' ב:
ג ל מיי' ש' טו"ע א"ח ס' מ' טפי' ג:

ד מ מיי' ש' הל' א' טו"ע א"ח ס' מ' טפי' א':

ה ג [נמי' פיי' מטה' מתיקין הלכה
ס':

ה ס' מיי' ש' הל' ט' טו"ע א"ח ס' מ' טפי' ד' וסמון
ל'ל ספי' ג:

ו ע פ מיי' ש' הל' ט' טו"ע א"ח ס' מ' טפי' ד':

רבינו חננאל (רמב"ם)

להקריב תמיד, של שחר
עד חצות, ושל בין הערבים
עד הערב. ור' יהודה סבר
אין הקריב תמיד כשר אלא
שמונה שעות ועוד ביום, תמיד
של שחר היה נשחט משאר
המזרח, ומצאנו שהיו שוחטין
אותו ומקריבין אותו ומוליכין
האיברים והלוחות אותן, ועדיין
לא היה היה חממה, דהנן הלכו
והנחנו מחצי כבש ולמטה
ומלחם וירדו ובאו ללשכת
הגזית לקרות את שמע. והנן
הלינו אנו ששהו בנדרשת של
זהב, האנא כשמונה זוזות
יצאין ממנה ניצוצות ויוצין
שהגיע זמן ק"ש. ומקשינן
ורמינהו הקרא את שמע
עם אנשי משמר ועם אנשי
מעמד לא יצא ידי חובתו
מפני שאנשי משמר משיכין
ואנשי מעמד מאחרין. ופריך
אביי בנדרתו זו שחיה לידע
אשר עמא דירושלמי וולתי
אנשי משמר. תנבר, שהיה
נשחט תמיד של שחר קודם
הנץ החמה, והיה מעת וירחת
השמש עד סוף ד' שעות
כשר להקריב, שהם ד' שעות
ועוד משעת שחיתו עד זמן
הקרבן. וזה טעם ר' יהודה.
ופסק רב כהנא הלכה כר'
יהודה. וסבר ר' יהודה כשם
שאין לתמיד של שחר הכשר
ביום להקריבו מעת שחיתו,
אלא עד ד' שעות ועוד, כך
לתמיד של בין הערבים אין
לא מעת שחיתו, והוא מצי
נינו צלילי ערב כדי להקריבו
אלא ד' שעות ועוד ביום,
כשעור תורת תמיד של שחר,
מחצי שביעית שהיא כשרה
לשחיתו. כדתנן חל ערבי
פסחיה לחיות בערב שבת
נשחט בשש שעות ומחצה,
נמצא מחצי שעות שביעית
שהוא כשרה לשחיתו עד
ד' שעות ועוד, שהוא זמן
הקרבן. וי"א שעות חסר רביעי
ביום. וזה חשבונם, חצי שעה
שביעית ומחצית ותשעית
ועשירית וחצי שעה מי"א,
היו ד' שעות שלמות, והוסף
רביעי שעה כנגד שעה משאר
המזרח עד זמן החמה שהוא
יותר מיד תמיד של שחר,
שחר. ונמצאו חכמים ור'
יהודה חלוקים בזה הדרך,
רבנן דייק שנים ליום עולה
תמיד, למלך של היום כשר